

REFERENDUM

6 września 2015

FUNDACJA
BATOREGO

IM. STEFANA

Niech to będzie Twoja decyzja

#referendum6września

Autorzy opracowania

Paweł Marczewski

Dawid Sześciło

CZY I JAK JOW-Y ZMIENIĄ POLSKĄ SCENĘ POLITYCZNĄ?

Streszczenie

Wyniki wrześniowego referendum, m.in. w sprawie poparcia dla jednomandatowych okręgów wyborczych (JOW) w wyborach do sejmu, prawdopodobnie nie przesądzą o szybkich zmianach w systemie wyborczym. Mogą jednak uruchomić proces, który - poprzez zmianę Konstytucji, a następnie nowelizację Kodeksu wyborczego - doprowadzi do zasadniczej przebudowy polskiego systemu wyborczego. Warto już teraz zastanowić się, jakie mogą być konsekwencje ewentualnych zmian, a także wyłamując się ze sporu okręgi jednomandatowe/klasyczny system proporcjonalny, przyjrzeć się na ile inne pośrednie modele systemu wyborczego wychodzą naprzeciw oczekiwaniom społecznym.

W załączonym opracowaniu **eksperti Fundacji Batorego, Paweł Marczewski i Dawid Sześciło**, prezentują najczęściej występujące systemy wyborcze. Oceniają także, w jaki sposób JOW-y i inne modele wyłaniania parlamentarzystów wpływają na realizację głównych celów wyborów: zapewnienie efektywnego rządzenia przy jednoczesnym zagwarantowaniu reprezentacji różnych opcji w systemie politycznym.

SYSTEM WYBORCZY W POLSCE

Zgodnie z wymogami obowiązującej konstytucji **wybory do Sejmu są proporcjonalne**. Wybieramy posłów w wielomandatowych okręgach wyborczych, a w podziale mandatów

REFERENDUM

6 września 2015

FUNDACJA
IM. STEFANA
BATOREGO

Niech to będzie Twoja decyzja

#referendum6września

uczestniczą wyłącznie komitety wyborcze, które w skali całego kraju uzyskały co najmniej 5% głosów. Wyborcy głosują na poszczególnych kandydatów zgłaszanych przez komitety wyborcze, ale wybierając kandydata, jednocześnie głosują na komitet, z którego on startuje, zwiększając tym samym szanse na zdobycie mandatu przez innych kandydatów z tego komitetu.

Lata funkcjonowania systemu proporcjonalnego w Polsce pokazały, że **nie stanowi on przeszkody w tworzeniu stabilnej większości w Sejmie**. Jednakże, ze względu na wysoki próg wyborczy, **zarzuca się mu brak pełnej reprezentatywności i petryfikację sceny politycznej**.

Zwolennicy radykalnej reformy systemu wyborczego poprzez wprowadzenie JOW-ów uważają też, że system proporcjonalny nie gwarantuje możliwości rozliczania władzy przez obywateli, promując kandydatów lojalnych wobec władz partyjnych, a nie wobec wyborców.

GŁÓWNE WNIOSKI I REKOMENDACJE

System jednomandatowych okręgów wyborczych niewątpliwie **sprzyja tworzeniu stabilnej większości** i zabezpiecza rządy przed politycznymi wstrząsami. Cena, jaką płaci się za zapewnienie stabilnego układu władzy, jest jednak wysoka.

1. BRAK REPREZENTACJI DUŻEJ CZĘŚCI WYBORCÓW

W systemie JOW kandydat, który uzyskał najwięcej głosów zdobywa mandat, a kandydaci z pozostałych ugrupowań, nawet jeśli mieli tylko jeden głos mniej, ani jednego. W efekcie **znacząca część wyborców** nie ma swojej reprezentacji, a ich głosy – w skrajnych przypadkach więcej niż połowa – **są marnowane**. **JOW-y prowadzą do większego zabetonowania sceny politycznej niż system proporcjonalny**: trwale marginalizują partie średnie i mniejsze i pogłębiają dominację partyjne w okręgach o przewadze sympatyków jednego ugrupowania.

REFERENDUM

6 września 2015

FUNDACJA
IM. STEFANA
BATOREGO

Niech to będzie Twoja decyzja

#referendum6września

2. ZAGROŻENIE NIŻSZĄ FREKWENCJĄ

Frekwencja nie zależy jedynie od systemu wyborczego, wpływa na nią również to, czy rywalizacja pomiędzy głównymi ugrupowaniami politycznymi jest zacięta. **Systemy wyborcze, w których o zwycięstwie decyduje większość względna, charakteryzują się średnio niższą frekwencją niż systemy proporcjonalne.** W sytuacji, kiedy partia nie ma poważnej konkurencji w danym okręgu, bo od lat zdobywa w nim najwięcej głosów, istnieje niebezpieczeństwo, że mniej ludzi pójdzie do urn z powodu braku bardziej wyrównanej rywalizacji. Jednocześnie, brak jakichkolwiek dowodów potwierdzających, że JOW-y dają większą możliwość rozliczania wybieranych przedstawicieli przez wyborców, czy że podnoszą zaufanie obywateli do polityków.

3. BRAK ZABEZPIECZENIA PRZED RUCHAMI SKRAJNYMI

Chociaż system JOW promuje największe partie, niekoniecznie stanowi zabezpieczenie przed ugrupowaniami skrajnymi. W systemach opartych na JOW-ach radykałowie mogą zdobyć mandaty w kilku, czy kilkunastu wybranych okręgach, w których mają silne poparcie, mimo że w całym kraju uzyskują poparcie śladowe.

4. UMOCNIE NIE DUŻYCH PARTII I PARTYJNYCH LIDERÓW

JOW-y, wbrew twierdzeniom zwolenników tego systemu, umacniają rolę partyjnych liderów. Dlaczego? W każdym okręgu wyborczym wystawiany jest tylko jeden kandydat/ka. Kto nim będzie, zdecyduje kierownictwo partii. System JOW spowoduje też **wzrost barier wejścia do Sejmu dla tych partii politycznych**, które dopiero budują bazę swoich wyborców i mogą liczyć na poparcie stosunkowo niewielkich i rozproszonych geograficznie grup zwolenników. Nawet jeśli politycznemu start-upowi uda się uzyskać ponad 5% głosów w całym kraju, jego kandydaci mogą nie zdobyć mandatu w żadnym okręgu lub zdobyć dużo mniej miejsc, niż gdyby głosowanie odbywało się w systemie proporcjonalnym.

5. BRAK PARYTETÓW, PROBLEMY Z GŁOSOWANIEM ZAGRANICĄ

REFERENDUM

6 września 2015

FUNDACJA
IM. STEFANA
BATOREGO

Niech to będzie Twoja decyzja

#referendum6września

Inne skutki uboczne JOW-ów to brak możliwości zastosowania mechanizmu kwot płci, problem z zapewnieniem udziału w wyborach obywateli przebywających zagranicą oraz trudności we wprowadzeniu nowego wyborczego podziału kraju na 460 okręgów jednomandatowych.

CO DALEJ – SYSTEM MIESZANY?

Nie należy jednak lekceważyć argumentów zwolenników JOW-ów. **Warto rozważyć korektę obecnego systemu wyborczego**, aby zapewnić obywatelom poczucie większego wpływu na wybór parlamentarzystów.

Kompromisowym rozwiązaniem może być **system mieszany, utworzony np. na wzór niemiecki czy nowozelandzki**, który umożliwia bardziej spersonalizowane głosowanie, a jednocześnie nie zamyka drogi do parlamentu mniejszym ugrupowaniom.